

MUZEJ GRADA KASTELE

INSTITUT ZA
ARHEOLOGIJU

ARHEOLOŠKI LABORATORIJ LONČARIJA BRONČANOG I STARIJEG ŽELJEZNOG DOBA

Okrugli stol i radionica

ARHEOLOŠKI LABORATORIJ

LONČARIJA BRONČANOG I STARIJEG ŽELJEZNOG DOBA

7. prosinca 2021.

Muzej grada Kaštela i Institut za arheologiju

Kaštela 2021.

Impressum

Organizatori: Muzej grada Kaštela i Institut za arheologiju

Urednici: Ivan Šuta i Andreja Kudelić

Korektura: Koreo, Ivana Turčin

Fotografije: Milona Miliša, Ivan Šuta, Andreja Kudelić

Grafičko oblikovanje: Institut za arheologiju

Tisak: Adria Screen

Naklada: 70

Adresa održavanja okruglog stola i radionice: Muzej grada Kaštela, Kaštela

Okrugli stol i radionica organizirani su u okviru projekta Value koji je sufinanciran sredstvima europske unije iz programa Interreg Italija-Hrvatska te u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost „Tehnološke značajke i kulturne prakse u prapovijesnim lončarskim tradicijama na području Hrvatske“ (UIP-2020-02-3637).

ARHEOLOŠKI LABORATORIJ

LONČARIJA BRONČANOG I STARIJEG ŽELJEZNOG DOBA

PROGRAM OKRUGLOG STOLA I RADIONICE

7. prosinca 2021.

09.00

Uvodna riječ organizatora

Ivan Šuta i Andreja Kudelić

09.10

Istraživanje prapovijesnih lončarskih tradicija – konceptualni pristup

Andreja Kudelić i Mia Marijan

09.40

Keramički nalazi starijeg željeznog doba s lokaliteta Nadin-Gradina

Martina Čelhar

10.00

Pogled u lončarske tradicije tzv. Hiličkog poluotoka. Brončanodobna i željeznodobna lončarija Trogira i trogirskog područja

Lujana Paraman

Lončarija s nalazišta Putalj

10.20

Brončanodobna i željeznodobna keramika s kaštelanskog područja

Ivan Šuta

10.40

Brončanodobna keramika s potopljenih lokaliteta sjeverne Dalmacije (Ričul i Lisac)

Mate Parica

11.00 – 11.30

Pauza (Kava i kolači)

11.30

Život na Cetini. Primjer prehistorijskog keramičkog materijala sa sojeničkog naselja na Dugišu u Otoku kod Sinja

Damir Kliškić i Miona Miliša

11.50

Brončanodobna i željeznodobna keramika sa Sutikve iz privatne zbirke Marka Matijevića

Martin Bažoka i Ivan Šuta

12.10

Brončanodobna keramika s nalazišta Ostrog

Mia Mandarić

12.30

Željeznodobni nalazi s Bošnjakove gradine kod Lovreća

Ivan Alduk

Lončarija s nalazišta Putalj

12.50

Brončanodobna keramika s gradine Gračišće na otoku Hvaru

Marina Ugarković i Martina Korić

13.20 – 15.00

RADIONICA I PREZENTACIJA MATERIJALA

15.00

Ručak

Lončarija iz Donje Cerovačke pećine

Istraživanje prapovijesnih lončarskih tradicija – konceptualni pristup

Andreja Kudelić
Institut za arheologiju
Jurjevska ulica 15, HR-10000 Zagreb
andreja.kudelic@iarh.hr

Mia Marijan
mia.marijan@gmail.com

Arheolozi su je prapovijesna lončarija još uvijek primarno kronološki indikator. Međutim, ona predstavlja vrlo značajan dokaz o tehnologiji, tradiciji, načinu distribucije i upotrebe, a vrijedan je dokaz i procesa formiranja arheoloških zapisa. U skladu s takvim istraživačkim potencijalom osmišljen je i projekt Hrvatske zaklade za znanost pod nazivom „Tehnološke značajke i kulturne prakse u prapovijesnim lončarskim tradicijama na području Hrvatske“, a kroz predavanje ukratko će se predstaviti metodologija te istraživački ciljevi. Kroz praktični dio radionice predstaviti ćemo lončariju iz Donje Cerovačke pećine, ali i „gostujuću“ brončanodobnu keramiku s područja kontinentalnog dijela Hrvatske kako bi se upoznali s lončarskim tradicijama udaljenih područja. Posebno ćemo se osvrnuti na uočavanje tragova gradnje posuda, tehnika obrade površine, metoda pečenja, ali i na tragove nastale upotrebom posuda.

Lončarija iz Donje Cerovačke pećine

Keramički nalazi starijeg željeznog doba s lokaliteta Nadin-Gradina

Martina Čelhar

Odjel za arheologiju

Sveučilište u Zadru

Obala kralja P. Krešimira IV/2, HR-23000 Zadar

celhar.martina@gmail.com

Gradina u Nadinu (ant. *Nedinum*) jedno je od najvažnijih liburnskih središta naseljenih u kontinuitetu od završnog dijela kasnog brončanog doba (11./10. st. pr. Kr.) pa sve do izmaka kasne antike (kraj 6. st. p. Kr.). Arheološki pokazatelji kontinuiranog iznimnog strateškog položaja i značajne gospodarske snage bazirani su, među ostalim, i na količini te raznovrsnosti pokretnih nalaza. Među njima se svojom zastupljenošću primarno ističu keramički predmeti, prema arheološkim kontekstima očito sveprisutni u svim aspektima života ovdašnje zajednice. U dosadašnjim istraživanjima naseobinskog i nekropolskog dijela Nadina tako je izdvojen nepregledan broj ulomaka ponajprije stolnog i kuhinjskog posuđa te transportnih i skladišnih recipijenata domaće i strane provenijencije. S obzirom na dosad gotovo nepostojeću tipo-kronološku, funkcionalnu i tehnološku klasifikaciju domaćeg prapovijesnog keramičkog posuđa na liburnskom prostoru, nalaz velike količine takve građe u stratificiranim kontekstima pruža mogućnost sustavnijeg pristupa navedenoj problematici. Za ovu priliku izdvojena je i analizirana manja količina keramičke građe starijeg željeznog doba pronađena u nekolicini precizno datiranih kućanskih ambijenata naselja.

Lončarija iz Donje Cerovačke pećine

Pogled u lončarske tradicije tzv. Hiličkog poluotoka. Brončanodobna i željeznodobna lončarija Trogira i trogirskog područja

Lujana Paraman
Muzej grada Trogira
Gradska vrata 4, HR-21220 Trogir
lujaparaman@gmail.com

Istraživanja karakteristika i dinamike prostornog i kulturno-društvenog razvoja zajednica šireg trogirskog područja u kasnoj prapovijesti, pa tako i istraživanja obilježja samog lončarstva i lončarskih tradicija, tek su u začetku. Ipak, nedavna iskopavanja manjeg obima na nekoliko nalazišta: gomile i vrtača na brdu Šupljak u Bristivici (o. Seget), ograda Kraljeva ograda u Planom (Trogir) i gradinsko utvrđenje Drid iznad Marine (o. Marina), kao i publikacije keramičkog materijala prikupljenog terenskim pregledom gradinskih utvrđenja Oriovišćak kod Vinišća (o. Marina) i Sutilija kod Trogira (o. Seget) te dijela materijala iz starih urbanih istraživanja u Trogiru pružaju određeni uvid u tehnološke i tipološke aspekte brončanodobne i željeznodobne lončarije ovog područja, koja ujedno pokazuje veću ili manju uklopljenost u šire regionalne tokove, ali i određene mikrolokalne specifičnosti u kasnom brončanom i željeznom dobu.

Lončarija iz Donje Cerovačke pećine

Brončanodobna i željeznodobna keramika s kaštelanskog područja

Ivan Šuta

Muzej grada Kaštela

Brce ul. 1, HR-21215 Kaštel Lukšić

sutaster@gmail.com

Na širem kaštelanskom području nalaze se brojne gradinske utvrde, od kojih je tek manji dio istraživan. Glavninu nalaza s tih lokaliteta u Muzeju grada Kaštela čine ulomci keramičkih posuda koji su prikupljeni istraživanjem i rekognosciranjem terena. U predavanju će se prezentirati izbor keramičkih nalaza s lokaliteta Putalj, Luko, Biranj i Znojilo u Prgometu. Osim gradinskih nalazišta prezentirat će se i brončanodobna keramika iz vrtača na položaju Kovačina u Vučevici.

Brončanodobna keramika s potopljenih lokaliteta sjeverne Dalmacije (Ričul i Lisac)

Mate Parica

Sveučilište u Zadru

Odjel za arheologiju

Obala kralja Petra Krešimira IV/2, HR-23000 Zadar

mparica@unizd.hr

Novijim podmorskim arheološkim istraživanjima i terenskim pregledima na području sjeverne Dalmacije pronađeni su novi brončanodobni lokaliteti. Keramički tipovi koji su zastupljeni na nalazištima pokazuju vrlo veliku sličnost, neovisno o dataciji, koja je radiokarbonskim datumima određena u razdoblje od 15. do 10. stoljeća prije Krista. Zanimljivo je i otkriće nove kategorije keramičkih proizvoda na spomenutom prostoru, a to su kalupi za isušivanje slane kaše u procesu proizvodnje soli.

Lončarija iz Donje Cerovačke pećine

Život na Cetini. Primjer prethistorijskog keramičkog materijala sa sojeničkog naselja na Dugišu u Otoku kod Sinja

Damir Kliškić
Arheološki muzej u Splitu
Zrinsko-Frankopanska 25, HR-21000 Split
damir.kliskic@armus.hr

Miona Miliša
Umjetnička akademija u Splitu
Odsjek za konzervaciju-restauraciju
Fausta Vrančića 17, HR-21000 Split
mionamilisa@yahoo.co.uk

Pretpovijesno sojeničko naselje Dugiš u Otoku kod Sinja, sondažno se istraživalo 1955. i 1956. godine. S tih istraživanja prikupljena je znatna količina arheološkog materijala (oko 2000 kg.), među kojima prednjači keramika. Ovo je lokalitet koji ima svoj kontinuitet od srednjeg brončanog doba do u rimsko carsko vrijeme i koji upravo zbog toga predstavlja ključ za razumijevanje brojnih pojava i procesa toga vremena, na tom prostoru u pretpovijesno vrijeme. Arheološki muzej u Splitu od 2015. godine ima potpisan Ugovor o suradnji na zaštiti kulturnih dobara i obrazovanju mladih stručnjaka s Umjetničkom akademijom Sveučilišta u Splitu, odsjekom za restauraciju. Iz dobre suradnje rodila se ideja da se studenti Odsjeka za restauraciju Umjetničke akademije u Splitu, upoznaju sa prethistorijskom keramikom iz Dugiša i da se o tome napišu i diplomski radovi. Od tretiranog velikog broja keramičkih ulomaka, što cjelovitijih što manje cjelovitih, izbor je pao na 19 originalnih keramičkih recipijenata koji su poslužili da se prema njima izrade vjerne kopije. Rezultati svih tretiranja na tom materijalu objelodanjeni su unutar dva diplomatska rada koja su za temu imala navedenu keramiku iz Dugiša, a obranjena su na Umjetničkoj akademiji u Splitu 2017. godine. Glavni cilj ove prezentacije je najprije upoznati stručnjake s ovim lokalitetom i iznijeti u kratkim crtama o kojem se keramičkom materijalu radi i što se do sada napravilo na istom i predstaviti dio originalnog keramičkog materijala na kojem su primijenjeni konzervatorsko - restauratorski radovi, a što je u konačnici rezultiralo izradom vjernih kopija koje su izrađene prema tim originalima. Na originalnim primjercima napravljene su i neke analize s vrlo zanimljivim rezultatima koji će ovom prilikom biti i prezentirani.

Lončarija s nalazišta Dugiš u Otoku kod Sinja

Brončanodobna i željeznodobna keramika sa Sutikve iz privatne zbirke Marka Matijevića

Martin Bažoka
Sveučilište u Zadru
martin.bazoka@gmail.com

Ivan Šuta
Muzej grada Kaštela
Brce ul. 1, HR-21215 Kaštel Lukšić
sutaster@gmail.com

Sutikva u Solinu jedno je od važnijih prapovijesnih nalazišta iz brončanog i željeznog doba na širem prostoru okolice Kaštelanskog zaljeva. Prapovijesno naselje je gradinskog tipa, s markantnom vapnenačkom stijenom koja je pružala prirodnu zaštitu naselju koje se smjestilo uz nju. Iako dosada ovdje nisu obavljana značajnija arheološka istraživanja, tijekom brojnih devastacija prikupljena je veća količina keramičkog materijala koji se nalazi u privatnoj zbirci Marka Matijevića. Na radionici će se prezentirati izabrani materijal iz zbirke i pokušati preliminarno odrediti tipološke i kronološke karakteristike.

Ulomak keramičke posude s trogirskog područja

Brončanodobna keramika s nalazišta Ostrog

Mia Mandarić

Sveučilište u Zadru

mia.mandarić@hotmail.com

Lokalitet Ostrog nalazi se u neposrednoj blizini Kaštel Lukšića, na grebenu Balavan. U dosadašnjim istraživanjima koja je proveo Tonči Burić, istražen je areal crkve Sv. Lovre te pripadajuće groblje, prostor srednjovjekovne utvrde i prapovijesne konstrukcije ili "kazete" kako ih naziva Burić. Recentnim istraživanjima obuhvaćena je istočna padina grebena Balavan te je prikupljena veća količina keramičkog materijala. Uglavnom je riječ o ručno izrađenoj keramici srednje grube do izrazito grube fature, većim dijelom fragmentirana i rupičasta, smeđe-crvene, narančaste, crno-crvene te crne boje. Unatoč vrlo izraženoj fragmentiranosti keramičkog materijala moguće je izdvojiti karakteristične oblike prapovijesne grube kuhinjske keramike te dijagnostičke ulomke (obodi, ručke, drške). Od karakterističnih oblika mogu se prepoznati ulomci lonaca i zdjela te ulomci ili cijele ručke i drške. Od ručaka i drški najviše su zastupljene polukružne jezičaste drške, trakaste ručke sa sedlastim presjekom, ulomci prstenastih ručki te ručke sa suženim gornjim dijelom.

Lončarija iz Donje Cerovačke pećine

Željeznodobni nalazi s Bošnjakove gradine kod Lovreća

Ivan Alduk

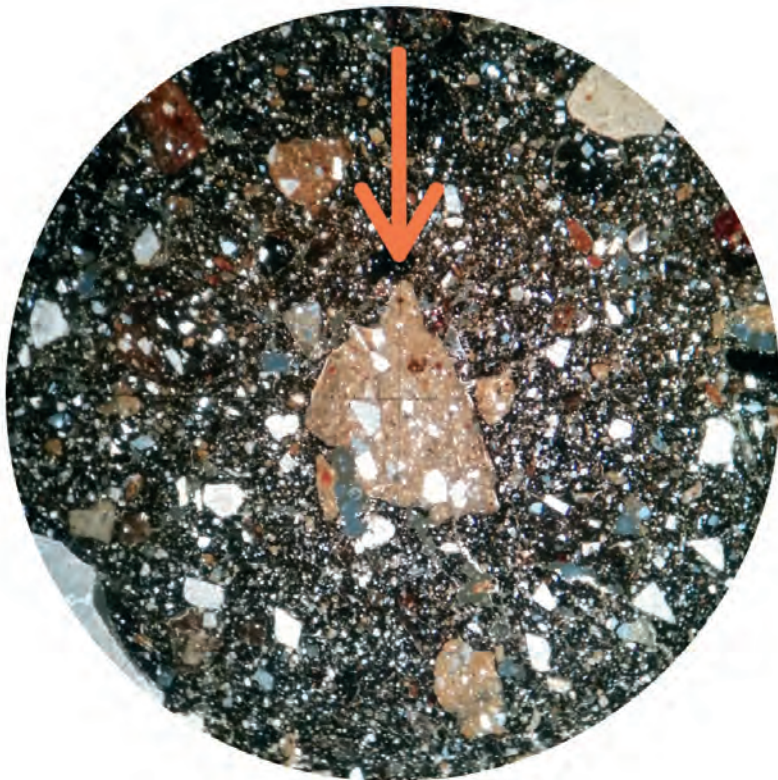
Ministarstvo kulture i medija RH

Konzervatorski odjel u Imotskom

A. Starčevića 7, HR-21260 Imotski

ivan.alduk@min-kulture.hr

Bošnjakova gradina ili Vrhgradina nalazi se sjeverno od mjesta Lovreć i jedna je od najvažnijih gradina u Imotskoj krajini. Njezin nastanak, koji se za sada okvirno datira u brončano doba, treba vezati za nadzor nad križanjem važnih komunikacija u ovom dijelu unutrašnjosti Dalmacije, vizualnu komunikaciju s velikim brojem okolnih gradinskih lokaliteta te za lokve i bunare s vodom smještene na više mjesta uokolo gradine. Tijekom željeznog doba raniji brončanodobni bedem (danas široki nasip) dodatno je utvrđen tzv. megalitskim bedemom, što je pojava koja još uvijek nije dovoljno valorizirana u unutrašnjosti Dalmacije, iako je zabilježena na nekoliko gradinskih lokaliteta. Tijekom prvih stoljeća antike naselje je vjerojatno egzistiralo pod samom gradinom, da bi tijekom kasne antike (4./5. stoljeće) na gradini bila izgrađena utvrda / utvrđeno naselje. Tijekom arheoloških istraživanja kasnoantičke utvrde ušlo se i u ranije slojeve. Neke od nalaza iz tih slojeva predstavljamo i na ovoj radionici.

Mikroskopski preparat keramike s nalazišta Oriovišćak

Brončanodobna keramika s gradine Gračišće na otoku Hvaru

Marina Ugarković i Martina Korić
Institut za arheologiju
Jurjevska ulica 15, HR-10000 Zagreb
marina.ugarkovic@iarh.hr
martina.koric@iarh.hr

U sklopu uspostavnog istraživačkog projekta Instituta za arheologiju, Transformiranje jadranskog kozmosa: otočnost, povezanost i glokalni identiteti predrimske Dalmacije (AdriaCos, UIP-2020-02-2419), tijekom travnja i svibnja ove godine provedena su prva arheološka iskopavanja na gradini Gračišće u Starogradskom polju na otoku Hvaru. Gračišće se često navodilo kao gradina koja je kontrolirala polje do doseljenja Grka, no vrijeme funkcioniranja nalazišta nikada nije potvrđeno. Arheološka su istraživanja pokazala kako se radi o brončanodobnom nalazištu, što je potkrijepljeno apsolutnim radiokarbonskim datumom. Dvije istražene sonde s unutrašnje strane bedema pružile su, između ostalog, ulomke keramičkih posuda pripisanih srednjem i kasnom brončanom dobu koji će biti predstavljeni prilikom izlaganja.

